

Hankekuvaus: Tietopohjan vahvistaminen yliopistokirjastojen palvelujen kehittämiseen liittyvästä tutkimustarpeesta muuttuvassa toimintaympäristössä

Tausta

Yliopistokirjastot ovat olennainen osa yliopistolaitoksen perusinfrastruktuuria, joka vaikuttaa kansallisen innovaatioympäristön toimivuuteen ja tehokkuuteen sekä Suomen kansainväliseen kilpailukykyyn. Tieteellisen tutkimuksen informaatioympäristö on viimeisen vuosikymmenen aikana käynyt läpi huomattavan murrosvaiheen. Kirjastojen ydintoiminnot perustuvat nyt olennaisilta osilta sähköisiin julkaisuihin ja globaaliin verkostoitumiseen [1]. Voidaan pelkistetysti puhua eKirjasto-kehityksestä. Rakenteelliset muutokset sekä aineistojen ja palvelujen digitoitumiskehitys edellyttävät kirjastoilta uudenlaista orientaatiota ja osaamisen kehittämistä.

Informaatioympäristön raju muutos koskee myös varsinaista tutkimusyhteisöä. Verkottumisen nähdään merkittävästi vaikuttavan eri tieteenalojen tutkimustoiminnan kehittymisen ehtoihin. Tieteellisen toiminnan kehittämishaasteita on selvitelty käsitteen eTiede tai eScience käsitteen alla [2]. eScience –käsite assosioituu tietokone- ja tietoliikenneresurssien laajamittaiseen hyödyntämiseen ei ainoastaan luonnontieteissä vaan myös humanistisissa, yhteiskunta- ja ihmistieteissä. Tutkimus on entistä riippuvaisempi sähköisistä viestintä- ja informaatioinfrastruktuureista sekä niiden käytön tehokkaasta hallinnasta [3].

Suomen yliopistokirjastojen haasteena on kehittää omien palvelujensa vaikuttavuutta muuttuvassa informaatioympäristössä huomioiden tutkimuksen samanaikainen verkostoitumiskehitys [1]. Kirjastojen kannalta on välttämätöntä edistää tutkimusta ja saada käyttöön uutta tietoa kriittisiltä kehittämisalueilta. Laaja-alaista näkemystä tarvitaan muun muassa suunniteltaessa kasvavien tietoresurssien organisointia, palvelujen kehittämistä sekä niihin liittyviä investointeja. Tähän liittyy olennaisesti myös tiedeyhteisön kehityssuuntien ymmärtäminen ja sen kilpailukykyä tukevien ratkaisujen löytäminen.

Yliopistokirjastot ja informaatiotutkimuksen laitokset ovat yhteistyössä selvitelleet informaatioympäristön muutokseen liittyviä ilmiöitä ja niihin liittyviä kehittämistarpeita. On tutkittu mm. Kansallinen elektronisen kirjaston (FinELib) aineistojen käyttöä eri yliopistoissa ja tieteenaloilla (ks. <http://www.lib.helsinki.fi/finelib/>) sekä kehitetty toimintamalleja informaatiolukutaidon opetukseen (ks. <http://www.helsinki.fi/infolukutaito/>). Saatujen kokemusten perusteella on käynyt selväksi, että kansallisen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän toimivuuden tukeminen

edellyttää vielä systemaattisempaa ja monialaisempaa tutkimustoiminnan organisointia esimerkiksi tutkimusohjelman muodossa.

Selvityksen tavoitteet

Selvityksen tavoitteena on kartoittaa tieteellisten kirjastojen palvelujen kehittämiseen liittyviä keskeisimpiä tutkimustarpeita muuttuvan informaatioympäristön paineessa ja osana kehittyvää tutkimus- ja innovaatiojärjestelmää. Tutkimustarpeiden kartoituksen perusteella laaditaan alustava suunnitelma tutkimusohjelmaksi, jossa määritellään ja perustellaan tutkimuksen fokusalueet.

Selvityksellä pyritään vahvistamaan yliopistokirjastojen tietopohjaa tutkimuksen mahdollisuuksista tukea kirjasto- ja tietopalvelutoiminnan kehittämistä erityisesti vaikuttavuuden näkökulmasta.

Selvityksen osa-alueet

Selvityksen lähtökohtana on hankkeen vastaavan tutkijan työn ohella hyödyntää yliopistokirjastojen ja informaatiotutkimuksen laitosten asiantuntijoita sekä tähän mennessä saatuja kokemuksia tutkimusyhteistyöstä.

Selvitys koostuu seuraavista osatehtävistä:

1. Muutostrendien arviointi. Laaditaan arvio ja yhteenvedo tieteellisten kirjastojen toimintaympäristön ja tiedeyhteisön muutostrendeistä. Arvioinnissa hyödynnetään kirjallisuutta, strategia-asiakirjoja sekä ideoivaa asiantuntijaryhmää.
2. Tutkimustarpeiden tunnistaminen. Selvitetään kirjastojen keskeisimmät kehittämishaasteet sekä niihin liittyvät tutkimustarpeet. Lähtökohtana on huomioida vaikuttavuus palveluja käyttävän tiedeyhteisön näkökulmasta. Osatehtävässä käytetään kirjallisuutta, strategia-asiakirjoja, avainhenkilöiden haastatteluja sekä ideoivaa asiantuntijaryhmää.
3. Tutkimusohjelman määrittely. Laaditaan suunnitelma tutkimusohjelmaksi, joka sisältää perustellut valinnat tutkimuksen fokusalueiksi ja esityksen ohjelman käynnistämisen vaatimista toimenpiteistä.

Hankkeen organisointi

Selvitystä tekemään haetaan tutkimusalueen hyvin tunteva tohtoritasoinen tutkija. Hankkeen vastaavana johtajana toimii prof. Eero Sormunen Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitokselta ja yliopistokirjastojen neuvoston puolesta FT Jarmo Saarti Kuopion yliopiston kirjastosta.

Hankkeen ohjausryhmänä toimii Suomen yliopistokirjastojen neuvoston puheenjohtaja, kirjastonjohtaja FT Jarmo Saarti Kuopion yliopiston kirjastosta ja suunnittelija YTM Helena Mattila Kansalliskirjastosta sekä professori Maija-Leena Huotari Oulun

yliopistosta Suomen kielen, informaatiotutkimuksen ja logopedian laitokselta, professori Eero Sormunen Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitokselta, forskningsledare Gunilla Widén-Wulff Åbo Akademin informationsförvaltning-yksiköstä. Hankkeen seurannasta ja tavoitteiden toteutumisesta vastaa ohjausryhmä.

Ohjausryhmää voidaan tarvittaessa täydentää.

Lähteet

1. Suomen yliopistokirjastojen neuvoston strategia vuosille 2007-2012. http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/strategia/strategia07_12/strategiasisus.pdf, (luettu 8.2.2007)
2. Suomen eScience-ohjelma. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:7. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr07.pdf>, (luettu 8.2.2007)
3. Woolgar, S. (2003). Social shaping perspectives on e-science and e-social science: the case for research support. A consultative study for the Economic and Social Research Council (ESRC). <<http://www.sbs.ox.ac.uk/NR/rdonlyres/04164366-448C-49B3-B359-FC55CC4A5BD6/879/ESocialScience.pdf>> (luettu 8.2.2007)